

Նաժարեալ և ծրարդէտք է զրկել հետեւեալ հասցէով. M. PORTOUKALIAN, Rédacteur du journal *Arménia*. MARSEILLE (France).

ՀԱՐԱՆԱԳՐԱԿԱՆ

Կրհրատարակուի ԴՂ. և Շրթ. օրեր

Մանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով.
Մանուցման 1 միջակաբըրը 1 սանդիմ կարժէ. 1 պլապիբըրը 2 սանդիմ.

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la
Rédaction (Allées de Meilhan, 44.)

(1897 թԳՈՄՏՈՄ — 98 ՅՈՒՆԻՄ)

«Արմէնիաի Օժանդակ» ութ հան-
րանոնապէրը կը շրկուի ցանկացողնե-
րին :

Նամակ Թիւրքիաէն (Տիգրանակերտ).
— Նամակ Թիւրքիաէն (Վան). — Նամակ
Թիւրքիաէն (Կարին). — Նամակ Պարս-
կաբնտանէն (Դաւաթ). — Թիւրքիաէն
լուրեր. — Մեծ պետութիւնները, Թիւրքիա
էն Յունաստան. — Արտասահմանի լուրեր.
— Ծանօցումներ.

Տիգրան Զեկերտ, 6/18 Հոկտ. 97

Քանի մ'ամէն ի վեր սարաշարի
 ձայնը լռած էր, Մեր անմեղ արեամբ
 և անփոխարինելի իրաւունքներով
 լիացած իսլամները, ողբալի Յունաց
 վրայ իրենց տարած յաղթութեամբ
 փքացած՝ սիղապանծ կապրէին Հա-
 յոցս դէմ. կուզէին մոռցնել տալ
 մեղ մեր անմարտելի կրածներ... Մենք
 յակամայս կը համակրէինք իրենց,
 Սափայն այս օրեր տարբեր սազ կը
 հնչեցնեն ...:

Կառավարութեան շրջանակաց և իսլամ մեծամեծաց ակմբոց մէջ մերթ խորհրդաւոր լռութիւն և մերթ խռո- վայոյդ վափուռք կը տիրէ: Թուրքերը թուրքիներու նման մէկ ազանջնին գետին դրած Եւրոպան կունկնդրեն և քիթներին տնկած Հիւսիսի հովիւրը կը հոտոտան և ըստ այնմ կը գործեն ան- տէր ու չուառ քրիստոնեաներու ադէմ: Մեր սրտերն ու միտքերն ալ ջերմա- ափի նման օր մը յանկարծ վախով եցուած 100 աստիճանի կը բարձրա- նան, օր մ'ալ կիջնան ... :

Վիճակնիս անտուրգ է . կրկնակի
սաղառաքի և անյուսակի տաղաւնարի
մէջտեղ կօրօրունք ... : Դադաքիս
մէջ անգործութիւն , անվստահու
թիւն , մտաց տարտամութիւն , կա-
ւաժարական ճնշում և աղքատութիւն
իշխեն . իսկ շրջակայ գիւղօրէից և
իւղաքաղաքաց մէջ , մէկ կողմանէ
անապահովութիւն , հարստահարու-
թիւն , առևանգութիւն , ոճրագոր-
ծութիւն և մասամբ նորին . իսկ միւս
ողմանէ աղքատութիւն , մերկու-
թիւն , անօթութիւն և հիւանդութիւն
եռք ձեռքի տուած միահեծան լը-
օիրապետեն թշուառ որբոց , որբւ-
յրեաց և անպաշտպան գիւղացւոց
լայ ... : Տէր տեսցէ և այլ արասցէ :

Stufn zu kornz

Անցեալ աշունէ ցայսօր (9.10 ամ.

ստան մէջ) եղաւ երեք անգամ (այսինքն վեց տարեկան) տեւոնքը ետքը (երկաթուղի) անուամբ անձ գլուխ 18ական զրուշ տուրք կառնու կառու վարութիւնը առհասարակ ամեն կր ղեպտուած և թշուառացած քրիստոնէականերէ, փարսաւորական խառնութեամբ Այդ տնտեսական հացը (տուրքը) Անտառուի ընդհանուր քննիչ (ճշմարիտը քանդիչ) Շաքիր փաշայի երեսէ կերանք և կուտենք ..., վասնզի քաղաքէս Սեբեթի մեկնած միջոցին, ճանաչան իւր կառքի մէկ անիւը կը խորտակուի կիյնայ. ուսկից զայրացած և փրփրած կը բողբոջէ թ. Գրան թիւ «Տիրապէքիւրի խնդրելները շատ անկանոն գտայ ...»: Ասոր վրայ ելած ազդու հրամանաւ մը սկսեցին 8 տարեկան տեւոնքը ետքը հաւաքել: Ըստ օրինի՝ անձնիւր ոք տարին 10 զրուշ վճարելու է. և որովհետեւ 8 տարեկան հաւաքուած չէ (հոգ չէ և հարցնողը ալ չկայ թէ ինչո՞ւ ամեն տարի կառու վարութիւնը ամբողջովին չհաւաքեց) այդ տուրք և թողուց որ ժողովըրդէան վրայ ծանրանայ), ուստի 8 զրուշ ալ տարեկան տուգանք բարեցեց, եղաւ 18 զրուշ. այսպէս երկու տարեկան տարեկանը մէկէն 36 զրուշ զրոյ գրամ սկսեց հաւաքել: 2 տարեկան ալ յառաջիկայ դարուն պիտի հաւաքէ: Տէմուրեհովի ստակ վճարելու անկարողները (քաղաքացի և գիւղացի) 10 օր ծրի և անօթի աշխատեալու պարտաւոր են:

Ամենայեանին կարօտեալ 40 Հայեր
եպտեմբեր ամսին մէջ շուկաներէն և
սանուլթներէն ժողովելով մինչև Դա-
սապաղչա քեցցին Տէմսուրեօրսի աշ-
ատցունելու համար : Խեղճներն ա-
ւանց ծոցերնին ստակ մ'ունենալու
ստիկանաց առջև ինկած սպանդանոց
թարուող ոչխարաց նման հետիոտն
երթան որոշեալ տեղը կը հանին .
այց եկ տես որ թուրք երկրաչափ
րբ կը տեսնէ այդ թշուառ արարած-
երը , կը շուարի . զի մէկ կողմանէ
անոնք աշխատցնելու գործիք, բահ,
րիչ եայլն չունի և միւս կողմանէ բո-
տոն և անթի Հայերուն քով աշխա-
ուլթեան կարողութիւն չտեսներ .
ըստի աղաղակել . « հանգը՛ քեա-
նի շու ֆուգարալարը կէօնտէրմիչ .
էն պու տաղ պաշընտա պունկարա
նէրտէն էթմէք ետիրէնյիմ վէ նէ-
նէյէ՛ հաթըրայըմ . պունկար պիր

Ի՞նչ կ'ընէ դաշտաւոր պուրտա էօլէ-
ճէքընր ...» ըսելով կը վռնտէ ղրիկնէք:
Խեղճերը մինչև որ քաղաք կը հաս-
նին , քանին ճամբան կը մարին և բե-
րաննուն փոփուր կերթայ ... :

Այս սահպողական հաւաքման պատ-
ճառը սա է. քանի որ Տէրութիւնը
որոշած է առ այժմ 2 տարեկան զին-
ուորական տուրք չառնել կարօտեալ-
ներէն, գոնէ այս միջոցին 8 տարե-
կան տէմուրեօլուն հաւաքուի, մինչև
զինուորական տրոց պայմանաժամը
լրանայ:

Ձը մոռնամ յիշել թէ կուսակա-
լութեանս պատկանած բոլոր գաւա-
ռակներէն և գիւղերէն ամեն օր 12էն
մինչև 65 տարեկան մերկ և բոկոտն
գիւղացիներ գունդագունդ ճիգրա-
նակերտ կուգան բարեխօսութիւն և
ներում խնդրել և թէ « մենք, ամե-
նաթշուառ գիւղացիքս, մեր կիւն ու
զաւակունքը անօթի և անպաշտպան
թողուցած աւերակ գիւղօրէից մէջ,
կարող չենք 10-12-15 ժամ, հեռու
երթալ բոկոտն ու մերկ և աշխատել
անօթի ու ձրի ... : Թող գթամ մեզ
կառավարութիւնը կամ թող շնորհէ
մեզ գոնէ ցամաք հաց մը որ ուտենք
աշխատինք և կամ իսէր բազմողորմ
Ստլ[Ժանին] թող ներէ մեզ այդ տէ-
մուր Եօլուի տուրքը չլճարել : » Եւ
ահա այսադէլսարչ աղերսասնաց հա-
կառակ, փարաւոնի նման անգութ
կառավարութիւնը աւելի խստացած
կը վնասէ զիրենք սպառնալով թէ
պէտք է աշխատիք և ո՛վ որ դժկա-
մակի, իւր ունեցածը պիտի գրաւ-
ուի ծախսուի և ստակր առնուի :

Այս հրամանին վրայ գեղաշրջիկ
մարդահաւաքները կը սկսին անխը-
ճօրէն՝ անդլիական հիւպատոսէն անոնց
տան գլուխ ամսական նպաստ ընդ-
հուած 2-3 օլէք ցորենն կամ 5-10
ըրուշ ստակն ալ ձեռքերնուն կորզել
ի հաշիւ տէմուր եօլուի տրոց : Բայց
ասանկով անօթի կը մեռնին եղբայր-
գետնախշտի ապրող և ակուսկուճդար-
ձած քրիստոնեաները . որո՞ւ հոգ ... :
Մոռնանք նկարագրել ողբալի աշխա-
տաւորաց կերած ծեծն ու կրած ա-
նարգանքները :

Դիւսնցեալներն էր ու Սեբէ-
լէն Շղիա վարդապետ քանի մը իշ-
խաններով քաղաք եկաւ և անձամբ
դիմեց կառավարութեան և յայտնեց
Սեբերկի արկածեալ Հայոց տէմուր-

եօլուի աշխատութեան անկարողութիւնը. բայց ի զուր: Ինչպէս նաև Ֆարքինէն հեռագիր եկաւ այս իմաստով. բայց դարձեալ անօգուտ ...:

Տարտ ու պարտ
(Դիմումներ և թէմաթու տուրք)

Ձինուորական տրոց մասին 2 ամիս առաջ կուսակալէն պաշտօնապէս հրամայուեցաւ որ աշխարհաւոր դէպքէն չմտադրուին հաւաքուի: Ազգը չուարեցաւ այս հրամանին հանդէպ. շատ խորհելէ վերջ որոշուեցաւ պատրիարքարանէն խորհուրդ առնել և ըստ այնմ գործել ...:

Հոս տեղն է յիշելու թէ Մարտի. նէն, Մատենէն, Ակըլէն, Հաղբօյէն և այլն քանի մը գիւղերէ զինուորական տուրք կառնուի ցարդ, առարկելով թէ կողպտուած չէք:

Գալով թէմաթուի մասին, թէ՛ քաղաքացի և թէ՛ գիւղացի բոլոր թաւուորներէ և աւերակ խանութներէ ու աւերակ առհասարակ թէմաթուկառնէ կառավարութիւնը:

Սիւլմանի մայրաքաղաք Միւֆար-դինի (Նըփրկերտ — Մարտիրոսաց քաղաք) 13 տարիէ ի վեր մուսթար-ներու ձեռամբ քրիստոնեաներէ հաւաքուած թէմաթու, ասքէրիյէ են. տուրքեր կառավարութեան գանձին չեն յանձնուիր ամբողջովին, այլ կառավարական անդամոց և հարկահաւաքչաց (մուխարր) մէջ կը բաժնուին եղեր: Այս պատճառաւ այսօր 36 հազար դրուի բաց մը կը տեսնուի գանձին մէջ: Այս առթիւ կառավարութիւնը սկսած է ներքին Հայերը որ այս բացը լցնեն. և թէ և ամեն ոք ի ձեռին ունեցած մուսթարի ստացագիրը կը ներկայացնէ կառավարութեան, բայց օգուտ չընեն. «պիտի վճարէք, պիտի տուժէք» կը պատասխանուի. թէ և անցեալ շաբթուն 30-40 քարգեցիներ քաղաք եկան և կուսակալին գիմեցին այս կրկնակի տուրքը չվճարելու համար, բայց անօգուտ ...:

Այս օրերս քաղաքիս արուարձան Սաթի գիւղէն ալ 20 հազար դրուի հին և նոր հաւաքուած տուրքեր կուգուն, ինչպէս նաև ուրիշ գիւղերէ: «Չըհուտ խղզան օլինճա» էսքի տէֆ. թէրլերի եօղլար» կըսեն:

Այն գիւղացիներ որ իրենց հողերն ու տունները և այլններն ու պարտեղները պանդախն քով գրաւ գրած ու ստակ առած էին սերմանելու և աշխատելու համար, հրաման ելած է առնայ դրանները ծախել զի ժամանակին լրացած է և անկարող կը գանուին այսօր վճարելու իրենց պարտքեր (անշուշտ կողպտուելուն պատճառաւ):

(Շարունակելի)

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐԳԻԱԼԵՆ

Վան, 3/15 հոկտ. 97

Պարսկաթիւրքական սահմանադրւելն արդէն վաղուց իրարու ետեւէ չափազանցեալ լուրեր կը հասնէին քաղաք. Սալմասի մէջ գտնուած «Ֆէդայի»ներ թուի, մտադրութեան և գործունէութեան վերաբերու-

թեամբ: Կառավարութիւնը պահ մը վարանցեալ և այդ լուրեր ստուգելու համար իր ձեռք առած սեպհական (հայ և թիւրք) լրտեսներէն յուսաւ խաբուած՝ ճարահատ դիմեց անգլիական հիւպատոս Քարթըն իլիթին, որ Սալմաստ գնաց, այնտեղի դրու թիւն և յեղափոխականաց քանակութիւնն ու մտադրութիւնը հասկնալու համար: Նա ալ իւր վան վերադառնալէն առաջ մի ֆրանսերէն նամակաւ փութացրէր յայտնել տեղիսնախորդ կուսակալ Շէմսէտտին պէյին, թէ «Ֆէդայի»ներ կը խօսին որ «կազմ և պատրաստ են Տաեկաստան արշաւելու»: Հիւպատոսական աղբիւրէ բըղ-խած այս լուրը բոլորովին կատրեցուց կառավարութիւնը, որ առ ի զգուշութիւն պաշարման վիճակի ենթարկեց ամբողջ Ալագեստանը. առով ալ չբաւականացաւ. ամբողջ հայաբնակ թաղերը իրարմէ 100-200 քայլ հեռաւորութեան վրայ զինուորական պահականոցներ հաստատեց, որոնք մինչև այսօր էլ կը մնան: Ուրեմն երեակայեցէ՛ք մեր վիճակը:

Օրէ օր կը սպասէինք Պարսկաստանի կողմէն իբրև թէ լինելիք արշաւանքի լուրին. ոչ մի ժամ, ոչ մի վայրկեան հանգիստ չունէինք: Անցան օրեր և ամիսներ և նրանց հետ մէկտեղ անցաւ ու վերցաւ կառավարութեան հաւատքը «Ֆէդայի»ների դալուն նկատմամբ: Այլևս առժամապէս գոնէ, երկիրը խաղաղ (?) երևոյթ մը ստացաւ և ժողովուրդը քիչ շատ միամտած սկսաւ իւր գործին հետևիլ:

Մեր ցուցամուլ յեղափոխականների յուլիս 26ի վայրկեանական խորհուրդ արշաւանքը՝ որով միայն կարողացան, ահագին զոհողութիւններ ի ծանր վնասուց փոխարէն, 157 հոգի կոտորել, 30 միայն էրիկմարդ, մնացեալ բոլորը կին ու տղայ, մեզ բոլորովին ենթարկեց անգործութեան. այժմ կոտորածի իրական վերանգէ մը կը սարսափինք:

Կառավարութիւնն այժմ երկու ճիւղի է բաժնուած. նախկին բեթիֆ-քումանտարի Միւնիի փաշան զորաց հրամանատարութեան պաշտօնի գլուխը անցնելով՝ իր պաշտպան Էրդբանակի մարաշխան (մուշիյ) Չէքի փաշան և տեղւոյս խոժանի հետ հայ տարրը չնչնու գաղափարի և ձեռնարկի մէջն է. մինչդեռ փոխ կուսակալ Ֆէրիք Շամսի փաշան, տեղւոյս հիւպատոսների խորհրդատուութեամբ Հայերը պաշտպանելու և փոքրիկ ցոյցներն կարեւորութիւն չտալու գաղափարին մէջն է: Այսու ամենայնիւ, երբ հանգամանքներն առանց նկատի առնելու, կարգ մը անխորհուրդ գործողներ պատրուակ կընծայեն, կառավարութիւնն ալ կը ըսկսի ալ ու ձախ չնայելով բուռն միջոցներ ձեռք առնել:

Կառավարութիւնը ներքուստ կատարած է, թէ և արտաքուստ խաղաղատէր (?) կերել: Անցեալներ յանկարծ խուզարկութիւն մը սկսեց: Շատախ-ցեան Շահէն աղան բռնուեցաւ և անգլիական հիւպատոսի երաշխաւորութեամբ արձակուեցաւ: Քէօն թագա-

ւոր, Մարութեան փանոս Էֆէնտին, թիւթիւնիւն Աւետիս աղան և քանիներ ձերբակալուած բանտ կը կենան. մէկ երկուքի տէն իւր թէ զէնք, չափաւ և այլն գտեր են:

Հնչակեանի վերջին միացորդները՝ իրենց Պարսկաստանի աննախանձելի վիճակէն յուսահատած, այստեղ եկած մտած էին գոնէ մի առժամանակ ապրիլ կարենալու համար: Սակայն յուսախաբուեցան. նախկին պոռոտախոսներէն ոչ ոք չէր մնացեր, ամենքն էլ վաղուց քաղուեր էին իրենց կօտի մէջ: Խեղճ Հնչակեան զեկավարը ճարահատեալ զինթափ անելով ցրուեց իւր զինուորները (!) և ինչ հոգի էլ վերադարձան Պարսկաստան. առնաք Սարայի մօտեր կուրի բռնուելով՝ երկու քիւրդ պաշաններ են եղեր. իրենց մէջ ալ չորս հոգի կորուստ տալով ձերբակալուեցան և քաղաք բերուեցան:

Մի խումբ էլ վանի չըջալայ Ռերգակ գիւղի մօտ քէլիլի մը հետ կուրի բռնուելով՝ մարդ մը կըսպանեն և կանհետանան, որի համար Բերգակ խուզարկեցին և 15-20 հրացաններ գրաւուեցան և 8-10 մարդիկ ձերբակալուեցան: Յուսախաբուութեան անմեղ զոհեր:

Խօսք կայ որ Ալագեստան մի ընդհանուր խուզարկութիւն պիտի լինի. կը վախցուի ընդհարումէ: Չանպասկողմերէ դունդաղունդ դորքեր վան կը լցուին, որտեղէն և կուզարկուին պարսկաթուրքական սահմանադրութիւն: Ցարդ 17 վաշտ (թապուր) եկած և ցրուուած են:

Մեռած կարծուած Շարաֆը ողջ է:
ՉՅԻԷՆ

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐԳԻԱԼԵՆ

Կարին, հոկտ. 23/5 նոյ. 97

Դոնէ առեւելոյթի հանգարտութիւն կը տիրէ հոս այժմ: Նահանգապետ փաշան Հայերը սիրաշահիլ կուզէ և Հայերն ալ կզոռչանան կառավարութեան բռնութեան առիթներ ընծալով, թէ և թիւրքը իր թիւրքութիւն կընէ նորէն, միայն թէ համեմատապէս նուազ չափով մը: Արդէն եթէ թիւրք կառավարութեան համար սուփորութիւն դարձած չլինէր Հայերը նեղել հարստահարել, ինչո՞ւ համար Հայեր այսչափ պիտի բորբոքուէին ու շարժէին իրեն դէմ, որով երկու ազգաց ալ հանգստութիւնը վերջուութեւն:

Հիմա այստեղ գլխաւոր աշտարակութիւն գրաւած խնդիրներն մէկն ալ որբերու խնդիրն է: Այս բանի մէջ կառավարութիւնն ալ հաճութիւն ցոյց կուտայ Հայոց ձեռնարկութեանց և աստիճան մը կը քաշալերէ գանոնք որպէսզի օտարազգի միախնայողներ թիւրքերէն մէջ որբանոցներ հաստատուելու և կերպով մ'ալ իրենց ազգեցութիւն այս կողմեր տարածելու միջոց չունենան: Ասոր համար Հայոց բացած որբանոցներուն աւելի հաշտ աչքով կը նայի քան թէ օտարազգեաց:

Դժբաղդապէս, Հայերն այդ հան-

գամանքէ օգտուելու դիւրութիւն չունին և կառավարութեան ցոյց տուած համակրութիւնն ալ պատահական համակրութիւն մ'էլ չի մինչդեռ գործը դրամական օգնութեան կը կարօտի:

Ս. Աստուածածնի կարմիր վանքը բացուած որբանոցին մէջ 20ի չափ միայն որբեր կան պատսպարուած և թէ և առայժմ կարելի եղածին չափ լաւ կը խնամուին, բայց յարատեւութիւնը ապահովուած չէ դեռ: Վանահայրը իր անխնայ աշխատութեամբ կը ջանայ գործը ընդարձակել և հաստատ հիման վրայ դնել, բայց նիւթական օգնութիւնները կը պահանջուին և մինչև իսկ քաղաքացիներէն մի քանիներ որոնք ազգեցելի դերք ունին, վարդապետին ջանքերուն դէմ դըժուարութիւններ և արգելքներ կը հանեն առ նախանձու: Սակայն կը յուսանք թէ բարեկէր անձանց ջանքերով այդ դժուարութիւններ կը հարթուին: Ամեն Օրմանեան Ս. Պատրիարքին դրուած է եղելութիւնը և յատկապէս իր պաշտպանութիւն խնդրուած:

Ահա ձեռն իր սաստկութեամբ ըսկսած է օտարափ աղբիւ հիմակուրէն: Սրմոթին ալ հետզհետէ կը թանկանայ որովհետեւ այս տարի հողին հետ աշխատող բազմաթիւներ կը պահուէին, սերմ արգէն քիչ էր ցանուած, հունձքն ալ առատ չեղաւ: Ի՞նչ պիտի ընեն խեղճերը, սրբերը և որբերէն ոչ նուազ կարօտեալ թշուառ ընտանիքները:

Այս կացութեան մէջ ընտանիքային կրթական գործին ալ շատ խնամաւորանող չլինիր. բայց, ինչնիցէ, բոլորովին երեսի վրայ ալ չեն ուղած թողու: Բնիկ կարենցի Պր. Մ. Աղապաշեան ընդհանուր տեսուչ նշանակուած է աղբային դպրոցներուն:

Ռատմական խորհուրդը մանկապարտեղին համար նոր կարգադրութիւն մ'ըրար: Փաստաբան Պր. Յ. Ս. Սարգսեանի կողմ հետ պայման կապեց որ անոր ճանապարհածախքն և վեց ամսուան ծախքը վճարէ որպէսզի կ'աղթուի երթոյ և մանկապարտեղ մը կառավարելու համար 6 ամսուան մէջ պատրաստուելով Տիկին Մատակեանի մօտ, վերադառնայ Կարին և 3 ոսկի ամսականով պաշտօնավարէ այստեղի մանկապարտեղին մէջ: Տիկին Սարգսեան արգէն այս շաբաթ ճանբոյ ելած է դէպի կ'աղթուի և իրեն տեղ առժամանակեայ կերպով, մինչև իր վերադարձը, վարժուհիութեան պաշտօնը յանձնուած է Օր. Գրիգորիւհ-ճեանին որ բողոքականաց վարժարանին մէջ կը պաշտօնավարէր:

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՏԿԱՍՏԱՆԵՆ

Դարե՛ք, 18/30 հոկտ. 1897

Բաւական ժամանակէ հետէ սարսից կառավարութիւնը վերսկսած է իւր նախկին խաղաղատէր քաղաքականութեան ղեկը ձեռք առնել: Սարմատի վիճակը, հասած տեղեկութիւններին նայելով, շատ խաղաղ ու հանգիստ է: Անցեալներ Ամիր-Նիզամի հրամանաւ մի քանիչ պաշտօնեայ ուղարկուեցաւ այնտեղ նախորդ Սէրէ-

մտերմական և սիրալիր յարաբերու-
թիւններ հաստատելու : »

— Այժմանիս կերելի թէ սրտը եւ
վերջնականապէս գրաւելով Չինաս-
տանի քիւսով Չինո ծովածոցը իրեն
սեպհականել : Այսու ամենայնիւ, առ
այժմ պահանջած է չինական կառա-
վարութենէն որ սպաննուած միսիո-
նարներին ազգականներին 600,000
թայէլ վճարուի, միսիոնարներին չէն-
քերը նորէն չինուին, սպաննողները
գլխատուին, անոնց մեղսակից գրտ-
նուող բոլոր պաշտօնեայնները վտար-
ուին : ատոնցմէ զատ, պլանական
նաւային արշաւանքին և քիւսով Չինոյի
ցամաքը հանուած զօրքերի պահ-
պանման ծախքերը հողացուելու հա-
մար մի մեծակալ գումար ալ տուգանք
վճարուի :

Չինական կառավարութիւնը պա-
տասխանել է թէ այդ պահանջներ
իր կողմէ նկատի չեն կրնար առնուիլ
մինչև որ նախ ավանական զօրքերը
գումար չեն իրենց գրաւած ծովա-
խորշէն :

— Քուպացիները վերջապէս յա-
ջողեցան մինչև մի աստիճան : Սպա-
նիական կառավարութիւնը Քուպա և
Բորթո Բիքո կղզիներին ինքնավա-
րութիւն տուաւ : Այդ երկու կղզիներ
իրենց զաւթային ընդհանուր ժողով-
ներ պիտի ունենան որոնք իրենց տե-
ղական պետքերի համեմատ օրէնք-
ներ պիտի հաստատեն : Գործադիր
իշխանութիւնը կեդրոնէն, Սպանիաի
կառավարութենէն և խորհրդարանէն
կախում պիտի ունենայ :

ՅԱՆՈՒՅՈՒՄՆԵՐ

ԲԱՅՅԻԻ ԵՐԿԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Շարունակում է բաժանորդա-
գրութիւն : —

1. « Սամուէլ » Հատոր Ա. Բ. և Գ.
2. « Դաւիթ բէկ » Հատոր Ա. Բ. և Գ.
վերջաբանով :
3. « Կայծեր » Հատոր Բ. լիակատար :
Երեք գրքերի բաժանորդագրին
է միայն 12 չիլինգ. լոյս տեսնելուց
չետոյ 1 անգ. ոսկի :

« Սամուէլ » արդէն մամուլի տակն
է և լոյս կը տեսնի Յունկար ամսին :
Բաժնի վաճառելի երկերն են՝

1. « Երեսն և Զաւարէդէին » մի
գրքի մէջ ամփոփուած. գինն է 6
2. « Խաչադովի Յիշատակարա-
նը » չորս մասերը մի գրքի
մէջ ամփոփ. 5
3. « Կայծեր » Հատոր Առաջին
(սակաւաթիւ) 4 1/2
4. « Վէպիկներ և Պատկերներ »
Հատոր Ա. և Բ. 9
5. Խաչադովի Մեղքութիւնները 4 1/2
6. « Զահրուամար » վէպ 4 1/2
7. « Մինն այսպէս և միւսն այն-
պէս » պատկերազարդ վէպ 2
8. « Կայծերի կտակը » 2 1/2
9. « Տաճկահայք » 1

Բաժանորդագրութեան և վաճա-
ռելի գրքերի համար պիտի դիմել՝

Mme Raffi — 270, Uxbridge Rd.
Shepherd's Bush,
London W.

ԾԱՆՈՒ ԳԻՐՔՆԵՐ

Արմենիայի խմբագրատան մէջ
ծախու կը գտնուին հետեւեալ գիր-
քերը որոնց առջեւ նշանակուած գի-
նքերն մէջ հաշուուած է նաեւ զրկե-
լու փոստի ծախքը :

Ծրարները ապահովագրուած
(recommandé-registré) ստանալ ու-
ղղները պէտք է որ ամեն մէկ ծրա-
րի (մինչև 2 քիլո) համար 25 սանթիմ
ապահովագրութեան ծախք վճարեն :

Արտուր Հայաստանի կամ Տե-
ղեկապիր Բալուայ, Քարբերդու,
Զարսանճագի, Ճապարչուրի և Եր-
զնկայու : Յաւելուած ըստ խնդրա-
նաց ազգասիրաց « Խիզան գաւառ » :
Աշխատասիրեաց Պողոս Ծ. Վ. Նա-
րսեւան. 2 ֆրանգ :

ԷԿԻՆԵԱՆ. Կակնաւք (Բանաստեղ-
ծական գրուած մը Հայաստանի վիճա-
կին վրայ). 1890. Տպագր. հեղինակին.
Նիւ Եորք : 30 սանթիմ

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒ

(Կ. ՊՈԼՅՈՑ ՀԱՅՈՑ ԿԵՆՏՐՈՆ ԱՒԵՆՈՒՄ
ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԳՐԵՑ ԱՂԱՂԱՐԻՉ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը
ներկայացունէ ընտանեկան ախուք
պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թե
անբարոյական մի հայր իւր ապական-
ուած վարքուբարքով որչա՞փ չարիք-
ների պատճառ դարձած է և վերջ ի
վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով
սպաննուած և անհետացած է աշ-
խարհէ : Գին 1 ֆրանգ, (75 սանթիմ) :

ՄԻ ՊՈՒԿԱՍՐ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ (ԶԱՐԱՐԻԱ ՍԹՈՅԱՆՈՎ)

ՅԲԱՆՍԵՐԷՆԷ ՔԱՐԳՄԱՆԵՅ

ՄԻՐՏԻՉ ՓԱՐՓՈՐՏԱԼԵԱՆ

1894

Պուկարիաի անկախութեան հե-
րոսներէ մէկին, Զաքարիա Սթոյա-
նովի, որ իր ընդունակութեան շնոր-
հով յաջողեցաւ մի լեռնաբնակ գիւ-
ղացի հովուի պարզ վիճակէն հետզ-
հետէ արհեստաւոր, վարժապետ, յի-
ղափոխական գործիչ, խմբագրապետ
և վերջապէս ազատ Պուկարիաի Աղ-
գային ժողովի նախագահ դառնալ,
խիստ հետաքրքրաշարժ կենսագրու-
թիւնն է, ուր ուշադրութեան արժանի
տեղեկութիւններ կան նաեւ Պուկա-
րիան թիւրքի լուծէն ազատելու աշ-
խատող պուկար հայրենասէր յիղա-
փոխականների գործունէութեանը մա-
սին : Սիկիլըր գրուած է նաեւ հեղի-
նակին, Բրոֆէսէօր Լուի Լըժէի, և
Թարգմանչին միջեւ եղած թղթակ-
ցութիւնը այս գրքի հայերէն թարգ-
մանութեանն առթով :

Հեղինակը շատ իրաւամբ կը գրէ
իր յառաջաբանի վերջ թէ « Զար-
մանք պիտի պատճառէ ինձ եթէ ըն-
թերցողների հետաքրքրութիւնը
չարժի պետական մարդ դարձած մի
գիւղացիի այս վաւերական պատմու-
թեան վրայ » :

Գինն է փոստի ծախքով մէկտեղ
1 ֆրանգ և 40 սանթիմ :

Տարածելու համար մեծ քանակու-
թեամբ առնողներին 25 % զեղչ կը
լինի :

(Պարսկաստանի Հայերին համար
1 ֆրանգ է) :

LANGLOIS (Victor). — Collec-
tion des historiens anciens et modernes
de l'Arménie, publiée en français, sous
les auspices de S. E. Nubar Pacha, et
avec le concours des principaux arméni-
stes français et étrangers. (Cette collec-
tion devait comprendre tous les historiens
arméniens depuis l'antiquité jusqu'à la
fin du XVIIIe siècle et devait former
5 gros volumes divisés par époque; mais
la mort prématurée de V. Langlois l'em-
pêcha d'arriver jusqu'à la fin de son but
et il n'a pu faire paraître que les 2 volu-
mes suivants :)

TOME I. 1re PÉRIODE. — Historiens
grecs et syriens traduits anciennement
en arménien. (MAR APAS CATINA, Histoire
ancienne de l'Arménie. BARDESANE, Œu-
vres historiques et philosophiques. AGA-
THANGE, Histoire du règne de Tiridate et
de la Prédication de S. Grégoire l'Illumi-
nateur, traduction française accompa-
gnée de la version grecque et latine. FAUSTUS DE BYSANCE, Bibliothèque histori-
que. LÉROUBNA D'ÉDESSE, Histoire d'Ab-
gar et de la Prédication de Thaddée. ZÉNOPE DE GLAG et son continuateur JEAN
MAMIGONIAN, Histoire de Daron. FRAG-
MENTS D'HISTORIENS GRECS PERDUS conser-
vés dans les œuvres des écrivains armé-
niens.)

TOME II. 1re PÉRIODE. — Historiens
arméniens du Ve siècle (GORIUN, Biogra-
phie Դ Մեսրոպ. UN AUTEUR ANONYME DU
Ve SIÈCLE, Généalogie de la famille de S.
Nersès. MOÏSE DE KHORÈNE, Histoire
d'Arménie. ELISÉE VARTABED, Histoire de
Vartan et de la guerre des Arméniens-
LAZARE DE PHARBE, Histoire d'Arménie.
EZNIG DE GOGHE, Extrait de la Réfutation
des Sectes.)

Toutes ces traductions sont accompa-
gnées de notes historiques, critiques et
philologiques.

Les 2 volumes..... 32 fr.

Chaque volume séparément.. 16 fr. 50

ALISHAN P. L. — Physiographie de
l'Arménie. 2e édition..... 0 fr. 80

B. ROSENBOURG. — De la possibilité du
désarmement général. Solution de la
question de l'Alsace-Lorraine, etc, par le
partage de la Turquie..... 0 fr. 80

M. J. ZORAB. — Haic et Belus, A Na-
tional Drama..... 1 fr. 50

P. VARTOOGUIAN. — Armenia's Or-
deal. Second edition..... 5 fr.

Dr. ARSAK TER MICKELIAN. — Die Ar-
menische Kirche in ihren Beziehungen
zur byzantinischen (vom IV, bis zum XII,
jahrhundert)..... 3 fr.

ԼՈՒՍԻՆԵԱՆ ՍՐԲԱՉԱՆԻ ՊԱՏԵՐԸ

Տաճկական բռնութեան նահատակ
եղող Խորէն Նարայէյ-Լուսինեան Սըր-
բաչանի պատկերը ընտիր թղթի վը-
րայ տպուած կը ծախուի Արմենիայի
խմբագրատունը : Գինն է 65 սան-
թիմ, փոստի ծախքը խմբագրատու-
նէն վճարուելով :

— Ինչպէս ամեն քաղաքներ, Արմենիան
ալ կընդունի ծանուցումներ հրատարա-
կելու համար : անոնք որ պէտք կուեն.

նաեւ Արմենիայի միջոցով մէկի դիմում ա-
նել կամ մի բան յայտարարել, պատրաստ
ենք ընդունել իրենց ծանուցումներ, ըստ
լրագրական սովորութեան : Ծանուցում-
ների գինը նշանակուած են Արմենիայի
հակառակ, տառին վրայ հաշուելով. 1 եր-
կաթագիր (գլխագիր) համար 2 սանթիմ
և 1 բոլորգրի համար 1 սանթիմ. 3 ան-
գամ գրուելիք ծանուցումի գինն վրայ
%ին 10 զեղչ կը լինի. 10 և աւելի տն-
գամներ գրուելիք ծանուցումի գինն վը-
րայ 0/0ին 30 զեղչ : Սակարկութիւն չըն-
դունուիր :

ԳՐԱԿԱՆ ԱԶԴ

Ոմանք իրենց հեղինակած կամ
հրատարակած գիրքերէն կը զրկեն
մեզ, Արմենիայի խմբագրատան մէջ
ծախուելու համար : Որպէս զի թէ՛
իրենք աւելորդ նեղութիւն կրած չի-
նին զրկուելու համար և թէ՛ մենք ալ
ոեւէ պատասխան մը իրենց գրելու
համար, այդպիսի ժափաք ունեցողնե-
րի ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք
հետեւեալ տղերքին վրայ :

Նոր գիրք մը հրատարակողը նախ
2 օրինակ անկէ պէտք է զրկէ մեզ,
անոր հրատարակութիւնը լրագրա-
կան սովորութեան համեմատ ծանու-
ցուելու համար Արմենիայի մէջ « Նոր
հրատարակութիւններ » վերնագրին
տակ : Իսկ եթէ կուզէ նաեւ որ նոյն
գրքէն ծախու գտնուի Արմենիայի
խմբագրատան մէջ, պէտք է որ մաս-
նաւոր նամակով մը իմացունէ մեզ իր
պայմաններ և մեր հաճութիւն ստա-
նալէ յետոյ զրկէ մեզ մօտ ծախուելու
համար : Կը խնդրենք որ ոչ ոք չկան-
խէ մեզ այդպիսի գրավաճառական
յանձնարարութիւն անել, առանց մեր
հաւանութիւն ստացած լինելու : Հակա-
ռակ պարագայի մէջ, իրենց զրկածի
համար ոեւէ պատասխան տալու պար-
տաւոր չենք համարել մեզ :

Մեզ յայտնուելիք պայմաններն
են.

1. Գրքին գինը քանի՞ է Մար-
էյլի մէջ ծախելու համար : Եւ որով-
հետեւ ընդհանրապէս Մարտէյլէն
գուրս զանազան տեղերէ գնել կու-
ղուին այդ գիրքեր, հարկ կը լինի
Մարտէյլի համար նշանակուած գնին
վրայ աւելցունել նաեւ փոստի ծախ-
քը :

2. Ի՞նչ զեղչ կը լինի խմբագրու-
թեան համար եթէ կանխավճարով
ուզենք գնել. և ի՞նչ զեղչ կը լինի ե-
թէ յանձնարարութեամբ միայն ըն-
դունիլ ուզենք (այսինքն ծախուածին
միայն ստակը տալու, իսկ չծախուածը
իր տիրոջ վերադարձնելու պայմանով,
փոստի ծախքերը տիրոջ հաշուին ան-
ցնելով) :

ՏՆՕՐԷՆ—ԻՄԱՐԳԻՐ

Մ. ՓԱՐՓՈՐՏԱԼԵԱՆ

ՍԱՐՍԷԼ

Հայերէն տպարան Մ. Փոքրուգալեանի

Le Gérant : François CARRIERE
Marseille. — Imprimerie et Papeterie du M^d
Allées de Meilhan, 46.